

COMENTARIS A LA INTERVENCIÓ DEL PROFESSOR KEN BAIN: S'APRÈN RES ESTUDIANT A LA UNIVERSITAT?

Àdam Bertran i Martínez
Coordinador de Becaris del Consell d'Estudiants
Universitat de Girona

Des d'un punt de vista bastant proper al que ha exposat el Sr. Bain respecte a la universitat i la diversitat i multitud de fenòmens que hi transcorren al seu interior, farem una dissecció dels diferents paràmetres que considero important destacar.

En primer lloc, cal posar en comú el punt d'inici, per tal que tots partim d'una mateixa idea respecte la universitat, i és que trobem com per exemple, Austín Besave Fernández, del Centre d'Estudis Humanístics de la Universitat Autònoma de Nueva León, a Mèxic, que la defineix com a "la corporació d'estudiants i professors que per a la investigació i docència s'ordena a la contemplació de la veritat, a la unitat orgànica del coneixement, al compliment de les vocacions personals i a la preparació de professionals necessaris per a la realització del bé comú"ⁱ.

Per altra banda, trobem com el DIEC defineix la Universitat com "Institució docent integrada per diferents centres on són impartits els estudis superiors de les diverses branques del saber i són atorgats els títols corresponents"ⁱⁱ. No faré cap anàlisi exhaustiu de les dues definicions, simplement considero que en els termes generals són complementàries l'una de l'altra.

El que està clar és que, l'etapa universitària és una de les possibles continuacions formatives a la que podem accedir els estudiants d'avui dia. El problema és que l'accedir-hi representa un trencament molt important amb el que venia sent "l'educació" fins aquest moment. I aquí és quan el tant per cent d'estudiants que continua motivat o que aspira a una feina en concret se n'adona que una gran part dels coneixements adquirits no són tan útils com li havien explicat.

La universitat ha de procurar uns coneixements útils i aplicables en el dia a dia. Uns coneixements reals que seran els que necessitaran durant el seu desenvolupament professional tots aquells que hi decideixen accedir, els estudiants.

La universitat és una institució d'indiscutible importància en la majoria de societats del món. Està entesa com la font de creació i transmissió de coneixement d'unes generacions a les següents, per tal de poder donar resposta a les necessitats i perfils professionals que es requeriran a cada moment.

És per això, que el que s'hauria de premiar, seria la capacitat d'adquirir coneixement, conservar-lo, i aplicar-lo a diferents situacions i contextos en que es puguin trobar. Però no només això, sinó que la universitat ha de garantir que els professionals que surten dels seus estudis estiguin capacitats per a poder exercir allò que han estudiat, però no només a nivell professional, sinó que han de tenir una maduresa personal i social el suficientment desenvolupada com per assegurar-ne l'èxit real de la universitat, el de treure al mercat laboral persones qualificades, capacitades i autònomes.

I aquí és on trobem el principal problema. La universitat deixa de banda tots els aspectes personals i maduratsius de les persones. I és que tothom hi accedeix pels promitjos sortints d'uns exàmens estàndards realitzats pels milers d'estudiants que s'hi presenten. No vivim en una societat homogènia, per tant, quin és el sentit d'avaluar tots els estudiants pel mateix patró? No tots provenim d'unes mateixes vivències, ni tan sols d'unes experiències similars, per tant és lògic i bo que tots siguem diferents, per tant, és per això que les avaluacions per accedir-hi també han de ser diferents.

No podem pretendre una bona qualitat docent amb grups per definició d'uns 80-90 alumnes. No es pot ensenyar igual als 80 estudiants d'un grup-classe, de la mateixa manera que és impossible pretendre que tots treguin un deu en les proves d'avaluació.

Perquè? Doncs de motius crec que n'hi ha molts. El primer i més important és aquest, pretendre que tots els estudiants arribin al mateix lloc i de la mateixa manera. No tots podem arribar al mateix destí igual, ja que uns anirem amb cotxe, d'altres amb avió, o bé amb vaixell, depèn de les característiques de cadascú. Alguns correran més, d'altres menys i per tan, arribaran abans o després. És lògic, no?

Però de motius n'hi ha d'altres. Al meu parer, la universitat ha de representar una continuació del procés d'aprenentatge reglat dels estudiants. I ara existeix un trencament brutal, en el qual ni tan sols els nivells mínim exigibles són assolits, i la solució no passa per baixar els nivells exigibles, sinó per formar a tots els infants, nens i nenes, joves i no tan joves en uns mínims comuns, buscant les millors maneres de fer-ho, però garantint que el 100% de la població arriba a un estàndard òptim educatiu, i no només, suposadament, aquells que accedeixen a la universitat. A la universitat les persones ja han de saber del món que els envolta, han de ser crítics i han de ser capaços de ser autònoms, fer un comentari de text no ha de resultar tan difícil. La universitat ha d'aprofitar tots aquests coneixements previs de la manera que propugna la teoria de la bastida, segons la qual els esquemes ja interioritzats s'adapten a les noves adquisicions. Així és com es perfecciona el coneixement, des de zero a un, i de un a dos. No podem pretendre passar del zero al dos directament, perquè llavors succeeix el que tots estem veient, que any rere any, hem d'anar repetint els mateixos continguts perquè els alumnes no ho entenen, no ho retenen, no se'n recorden i per tant, no ho saben aplicar en les diverses situacions possibles.

Aquí hem topat amb el principal problema. Els estudiants no retenen la informació, no se'n recorden, no ho saben aplicar, se'ls ha de repetir any rere any... Sí. És cert, i us ho corroboro com a estudiant que sóc, però no és únicament culpa dels estudiants, que simplement som fruit de la barreja del sistema que hem tingut amb certa part de context social i capacitat pròpia, sinó mireu els índex de fracassos escolars dels diferents països.

Realment creieu que amb l'actual sistema, es vetlla per l'adquisició positiva de coneixements? O simplement estem preocupats per aprovar, tant nosaltres com a estudiants, com el professorat com a docents? Creieu realment, en termes sempre generalistes, que el fet d'aprovar és proporcional al coneixement obtingut? Creieu que treure millors notes implica ser una persona més capacitada per encarar la vida i la futura professió, que una que en treu de

pitjors? Tornem a mirar les vivències personals de cada estudiant, i les característiques que el formen, i veurem que de fet, les notes que obtingui sovint són secundàries o irrellevants.

Com molt bé ha dit el Sr. Bain respecte el sistema americà d'avaluació, es ben evident que s'ha anat evolucionant en quant a les notes i la seva quantificació, d'aprovat i suspès, al A, B, C, D i E, i posteriorment a la inclusió dels signes de "+" i "-", afegint un ventall molt més ampli d'opcions de manera que es pugui concretar molt millor el nivell exacte en el qual es troba l'estudiant a cada moment.

Lògicament, en la majoria de casos, i esperem que ara amb l'Espai Europeu d'Educació Superior la situació canviï, aquests resultats provenen d'un examen, en el qual, en el millor dels casos, un 10% de la nota final és valorable en relació a l'actitud, participació i assistència a classe.

Però creieu que és realment objectiu el sistema emprat? Sento tornar-me a repetir, però igual que en les proves d'accés a la universitat, els exàmens que es realitzen durant els estudis, valoren simplement el nivell de memorització que tenen els estudiants respecte un tema concret. Però molt poques vegades són exàmens oberts, de raonament, d'expressar vivències pròpies respecte del tema concret, de resolució de conflictes a partir d'una base teòrica però fonamentada i basada, també, en una base personal de la persona.

Als estudiants no ens interessa memoritzar. El que volem és adquirir recursos per poder-los utilitzar quan necessitem alguna informació. Volem ser persones alfabetitzades en el món de les noves tecnologies, cultural i social. Creiem que el sistema més just d'avaluació és el que ens entén a tots per les nostres peculiaritats, pel nostre passat i que valora els mínims exigibles pel professorat, però d'una manera oberta i clara, facilitant la recerca dels recursos necessaris per a solucionar el conflicte plantejat. Que no siguin exàmens de reescriure els apunts presos a classe, i que realment sigui un treball en el qual als alumnes se'ns plantegi un repte més interessant que el de memoritzar un bloc de fulls, molt interessant, però poc motivador. Llavors és quan tots ens queixem que els estudiants fem massa trampes i frauds en els exàmens. No ho defenso, però és perfectament comprensible. I per combatre això, no n'hi ha prou en separar els estudiants el dia de l'examen, sinó que cal reformular el concepte d'examen, per tal que el fet de portar una "xuleta" resulti tan poc temptador com absurd.

Per altra banda, i reprenent altre cop les paraules del Sr. Bain, el contingut ha de ser marcat pel professor, que per això és professor. I els estudiants, com a estudiants que són, han de fer una escolta activa de tot plegat per formar-se. Però ens equivocariem en dir que aquests papers són fixes. És responsabilitat de tots que el procés d'aprenentatge sigui un procés atractiu i no només necessari per al futur professional com pot ser-ho ara. Hem de vetllar per a què els estudiants siguin membres actius del seu propi desenvolupament, i que aquesta formació que s'imparteix sigui no només unidireccional, sinó que es realitzi a través del feed-back i la bi-direccionalitat.

Hem d'aconseguir que els estudiants no veiem el fet d'aprovar una assignatura com "bé, perfecte, una assignatura menys...", sinó com un guany en el nostre coneixement, dotar la matèria de la suficient importància per què sigui una llàstima no poder aprofundir-hi més.

Però és lògic. Ara la societat no vol gent amb coneixement, sinó que vol gent amb titulació, jove, i per tant sense experiència. Tot s'està professionalitzant de tal manera que resulta complicat que trobem situacions com aquelles que a mi m'explicaven quan era més petit, quan existien els aprenents d'ofici, que anaven al propi ofici amb algú expert a aprendre'n. Com sinó s'aprèn? Les carreres haurien d'estar pràcticament al 100% al costat de les professions en qüestió, sempre i quan sigui possible, facilitant un contacte constant de l'estudiant amb allò que està estudiant. El grau d'experimentalitat hauria de ser un requisit bàsic en qualsevol carrera, de manera que les sessions teòriques fossin simplement un complement i reforç a la pràctica i vivència real, i no al revés com succeeix ara, perquè llavors ens trobem en situacions tan kafkianes com la de les autoescoles d'aquí Catalunya, en les quals els propis professors reconeixen que ells t'ensenyen a aprovar l'examen, però que realment aprendre a conduir serà després, quan ja es tingui el carnet i s'estigui sol davant del perill. Nosaltres no volem això.

Per últim dir que el fet de dotar els sistemes universitaris de la participació activa dels estudiants representa fins a quin grau s'està treballant per als estudiants per tal que se sentin a gust en aquest procés. Que no es recordi únicament les festes que es fan a l'època universitària, sinó que tota la universitat pugui ser sentida com a pròpia, tothom pugui treballar-hi per als seus interessos, i per millorar-la. Això és el que realment demostraria que la universitat s'està acostant realment a un model de gestió participatiu i democràtic, en el qual els estudiants no són només els que venen a estudiar i treure's una carrera, sinó que són els que també poden participar en el procés de construcció de la pròpia universitat. I això encara que a nivell legal és perfectament viable, sovint no es fàcilment realitzable. Tan per manca de motivació dels estudiants, com per les facilitats que s'hi disposen. Ara potser, amb aquest exemple, entendrem que la desafecció per a la universitat que estem trobant en un important sector dels propis estudiants ve originat per la mateixa quantitat de reticències per fer-los partícips reals de tots els seus processos, tan a nivell polític intern de la pròpia universitat, com dins les aules.

ⁱ Basave Fernández del Valle, Agustín. Ser y quehacer de la Universidad. “Estructura y misión de la Universidad vocacional”. Centre d’Estudis Humanístics de la Universitat Autònoma de Nuevo León, Mèxic, 1971, p. 56.

ⁱⁱ Diccionari de la llengua catalana de l’Institut d’Estudis Catalans. Segona Edició.